

Володимир А. Панченко¹, Ірина Л. Грабчук²

ТРАНСФОРМАЦІЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ: НОВІ ВИМОГИ ТА ВИКЛИКИ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ

У статті досліджено комплекс законодавчих ініціатив та механізмів державної підтримки релокації бізнесу в Україні під час повномасштабного вторгнення.

У статті використано методи аналізу літератури та документів, зокрема проведено аналіз відповідних нормативно-правових актів в сфері релокації бізнесу.

Проаналізовано ключові нормативно-правові акти, що регулюють процеси переміщення підприємств, зокрема щодо спрощення логістичних процедур, податкових пільг та фінансової підтримки. Розглянуто особливості реалізації програми компенсації роботодавцям за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб та адаптації програми «Доступні кредити 5-7-9%» до умов воєнного стану. Досліджено роль відновлення процесів приватизації («малої приватизації») та розвитку індустріальних парків у підтримці переміщення бізнесу та створенні сприятливого середовища для розвитку підприємств. Проаналізовано державну політику щодо спрощення імпорту обладнання для індустріальних парків.

Визначено, що ефективність впроваджених заходів варіюється залежно від галузевої специфіки підприємств, регіональних особливостей та здатності бізнесу адаптуватися до нових умов. На основі проведеного аналізу обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового забезпечення процесів релокації для підвищення

Встановлено, що державні ініціативи відіграли важливу роль у підтримці бізнесу під час війни, забезпечуючи його стабільність та сприяючи економічному відновленню. Однак, незважаючи на досягнення, існують певні виклики та можливості для подальшого вдосконалення цих ініціатив.

Перспективами подальших досліджень є аналіз ефективності різних державних програм підтримки бізнесу; дослідження впливу релокації бізнесу на регіональну економіку; аналіз бар'єрів, з якими стикаються підприємства при релокації; оцінка довгострокових наслідків державної політики підтримки бізнесу в умовах війни.

Ключові слова: релокація бізнесу, воєнний стан, державна підтримка, законодавчі ініціативи, мала приватизація, оподаткування.

Літ. 14.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-272-190-201

Volodymyr Panchenko, Iryna Hrabchuk

DAMAGE ASSESSMENT AND RELOCATION AS TOOLS FOR BUSINESS PRESERVATION DURING MARTIAL LAW

The article examines a set of legislative initiatives and mechanisms of state support for business relocation in Ukraine during a full-scale invasion.

The article uses the methods of literature and document analysis, in particular, the analysis of relevant regulations in the field of business relocation.

The author analyzes the key legal acts regulating the processes of relocation of enterprises, in particular, those related to simplification of logistics procedures, tax benefits and financial support. The features of the implementation of the program of compensation to employers for the employment of internally displaced persons and the adaptation of the program «Affordable Loans 5-7-9%» to the conditions of martial law are considered. The role of the resumption of privatization

¹ Flight Academy of the National Aviation University. Ukraine.

² Zhytomyr Polytechnic State University. Ukraine.

(«small privatization») and the development of industrial parks in supporting business relocation and creating a favorable environment for enterprise development. The state policy on simplifying the import of equipment for industrial parks is analyzed.

It is determined that the effectiveness of the implemented measures varies depending on the industry specifics of enterprises, regional characteristics and the ability of business to adapt to new conditions. On the basis of the analysis, the author substantiates the need to further improve the regulatory and legal support for relocation processes to increase them.

It has been established that government initiatives have played an important role in supporting business during the war, ensuring its stability and contributing to economic recovery. However, despite the achievements, there are certain challenges and opportunities for further improvement of these initiatives.

Prospects for further research include analyzing the effectiveness of various government business support programs; studying the impact of business relocation on the regional economy; analysis of the barriers faced by enterprises during relocation; assessment of the long-term consequences of state policy business support in times of war.

Keywords: business relocation, martial law, state support, legislative initiatives, small-scale privatization, taxation.

Peer-reviewed, approved and placed: 15.02.2024.

Постановка проблеми. У зв'язку з повномасштабним вторгненням росії в Україну релокація бізнесу набуває стратегічного значення для збереження економічної стабільності держави. Переміщення підприємств у більш безпечні регіони сприяє мінімізації втрат, збереженню робочих місць та безперервності виробничих процесів, що є критично важливими для підтримки економічної активності. Процес релокації допомагає уникнути значних економічних збитків, забезпечує стійкість економіки в умовах війни та створює передумови для ефективного відновлення після завершення бойових дій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема переміщення підприємств в Україні в умовах воєнного стану привернула значну увагу наукової спільноти. Серед дослідників, які зробили важливий внесок у вивчення цього питання, можна відзначити праці В. Лавренюка, Є. Поліщука, А. Корнилюка, В. Горбова, А. Іващенко, О. Юрченка, М. Дацишина та інших. Однак, зважаючи на актуальність цієї теми в сучасних реаліях, існує потреба у більш детальному дослідженні та аналізі ключових викликів, що постають перед бізнесом під час релокації.

Метою є дослідити та проаналізувати законодавчі ініціативи та механізми державної підтримки релокації бізнесу в Україні в умовах воєнного стану, оцінити їх ефективність та визначити напрями вдосконалення нормативно-правового забезпечення процесів переміщення підприємств у безпечні регіони для збереження економічної стійкості держави.

Основні результати дослідження. Український уряд запровадив низку законодавчих та нормативних заходів для полегшення переміщення бізнесу під час війни. Першочерговою урядовою ініціативою щодо підтримки релокації бізнесу була Постанова Кабінету Міністрів України № 305 від 17.03.2022 «Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в

умовах воєнного стану». Ця постанова стосується конкретних потреб діяльності державного підприємства «Укрпошта» під час дії воєнного стану, в тому числі щодо забезпечення безкоштовного перевезення майна, яке належить українським підприємствам, установам, організаціям. Таке рішення було розроблене, щоб спростити та прискорити процес переїзду шляхом мінімізації логістичних витрат для бізнесу.

Запровадження спрощених процесів, таких як безкоштовне транспортування майна через постанову Кабінету Міністрів № 305, значно зменшило логістичне навантаження для багатьох підприємств. Ця ініціатива допомогла гарантувати, що критично важливі підприємства, особливо ті, що виробляють товари першої необхідності, можуть переїхати швидко та з мінімальними збоями. Програма переміщення запропонована Міністерством економіки надала комплексну підтримку підприємствам, включаючи допомогу в пошуку нових місць, логістиці та відновленні діяльності. Ця структура була особливо корисною для компаній, яким бракувало ресурсів або досвіду, щоб самостійно керувати переїздом.

Розпорядження Кабінету Міністрів України № 246-р від 25.03.2022 «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію», який визначає «План невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію». В Розпорядженні визначено відповідні місця і забезпечено основу для необхідної організаційної та матеріально-технічної підтримки для забезпечення безперервності бізнес-операцій.

Міністерство економіки України розробило Програму релокації [7], яка передбачає комплексну державну підтримку бізнесу, який розглядає релокацію. Програма має на меті допомогти у виборі нового місця, транспортування обладнання та поселення співробітників, а також програма допомагає у відновленні логістики, пошуку сировини та пошуку нових ринків для вже переміщених підприємств.

В серпні 2022 року увійшов в силу Закон України № 2468-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави». Цей закон, розроблений за участю Комітету з питань економічного розвитку, спрямований на прискорення створення нових виробництв у безпечніших регіонах України. Він забезпечує законодавчу базу для впорядкування процесу переміщення підприємств із зон, уражених активним конфліктом.

Вказані законодавчі та регуляторні ініціативи відображають зобов'язання українського уряду підтримувати економічну стабільність і підтримувати бізнес-сектор у воєнний час шляхом сприяння безпечному та ефективному переміщенню підприємств. Заходи з релокації бізнесу не тільки допомагають зберегти існуючу економічну діяльність, але й сприяють досягненню ширшої мети економічного відновлення та стійкості перед обличчям триваючого конфлікту.

Законодавчі ініціативи, запроваджені українським урядом під час війни, відіграли вирішальну роль у підтримці бізнесу, але їхня ефективність змінювалася залежно від кількох факторів, зокрема характеру підприємства, його розмірів та конкретних проблем, з якими бізнес зіткнувся під час переїзду. Прийняті законодавчі зміни забезпечили чіткішу правову базу для релокації бізнесу, що зменшило невизначеність і допомогло підприємствам приймати обґрунтовані рішення. Завдяки роз'ясненню процесів і доступній підтримці ці ініціативи спонукали більше підприємств до переїзду, таким чином зберігаючи робочі місця та підтримуючи рівень виробництва в безпечніших районах України. Допомагаючи підприємствам релокуватись, а не закриватись, ці ініціативи змогли забезпечити уникнення повної економічної нестабільності країни під час повномасштабного вторгнення. Вони забезпечували безперервність виробництва, особливо в критичних секторах, що було життєво важливим як для цивільного населення, так і для воєнних зусиль.

Незважаючи на законодавчу підтримку, підприємства все ще стикаються зі значними операційними проблемами під час релокації. Порушення ланцюгів постачання, труднощі з транспортуванням спеціалізованого обладнання та необхідність адаптації до нових умов часто створювали серйозні перешкоди. Деякі підприємства виявили, що навіть за підтримки держави релокація була логістично складним і фінансово важким процесом.

Успіх державних ініціатив не був однаковим у всіх регіонах. У той час як деякі регіони, особливо ті, що знаходяться в західній частині України, були краще підготовлені до прийому релокованих підприємств, інші не мали необхідної інфраструктури чи ресурсів, що обмежувало ефективність зусиль з переміщення. Певним галузям промисловості, особливо тим, які залежать від конкретних місцевих ресурсів або вузькоспеціалізованого обладнання, було складніше успішно релокуватись. У деяких випадках вартість переміщення та подальшого відновлення діяльності нівелювала переваги, що призводило до закриття бізнесу, незважаючи на різні програми підтримки при релокації.

Хоча законодавство було розроблено для прискорення релокації та спрощення низки бюрократичних процедур, деякі підприємства зіткнулися з все ж зіткнулися з затримками та неефективністю, зокрема під час обробки заявок та координації між різними рівнями влади. Час від часу це сповільнювало процес переїзду, спричиняючи додатковий стрес для підприємств, які і так переживали тиск.

Впроваджені законодавчі ініціативи забезпечили важливу підтримку, яка допомогла багатьом підприємствам вижити під час конфлікту, дозволивши перенести їх у безпечніші райони. Однак на ефективність цих заходів вплинули різні чинники, у тому числі специфічні виклики, з якими стикаються різні галузі, готовність приймаючих регіонів і здатність бізнесу орієнтуватися в логістичних і бюрократичних складнощах. Незважаючи на те, що ініціативи були загалом позитивними та необхідними, є можливості для вдосконалення у вирішенні операційних проблем і забезпеченні більш рівномірної підтримки в різних секторах і регіонах.

Після початку повномасштабного вторгнення на час дії воєнного стану Верховною Радою України було прийнято значні податкові реформи, щоб

полегшити фінансовий тягар для підприємств, а саме ЗУ № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану». Серед ключових змін — можливість переходу на спрощений режим оподаткування великим підприємствам із річним доходом до 10 млрд грн, що зменшення ставки податку лише до 2%. Додатково було тимчасово звільнено від сплати податків фізичних осіб-підприємців на спрощеній системі оподаткування. Уряд також призупинив сплату податку на майно та землю в зонах бойових дій і звільнив від сплати ПДВ товари, знищені або використані в оборонних цілях. Вказані податкові зміни мали вирішальне значення для підтримки діяльності бізнесу, а, відповідно, підтримки економічної стійкості країни на початку повномасштабного вторгнення.

Для подальшої підтримки бізнесу під час війни український уряд запровадив кілька ініціатив. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 року №331 запустила програму компенсацій для роботодавців, які приймають на роботу внутрішньо переміщених осіб (ВПО), запропонувавши 6,5 тис. грн на місяць за ВПО на термін до двох місяців. Роботодавці мали бути зареєстровані платниками ЄСВ та подати податкову звітність за 2021 рік. Заяви на отримання такої компенсації можна було подати через місцевий центр зайнятості або на порталі «Дія» [5].

Роботодавці зобов'язані забезпечити достовірність наданої інформації та цільове використання коштів. У разі розірвання трудового договору до закінчення періоду компенсації роботодавець повинен повернути невикористані кошти. Центри зайнятості мають повноваження перевіряти використання коштів для забезпечення відповідності. Крім того, будь-які суперечки, що виникають у процесі компенсації, вирішуються відповідно до правових процедур. Ця ініціатива відображає більш широкую стратегію уряду щодо підтримки бізнесу та збереження зайнятості під час війни, зокрема шляхом стимулювання найму ВПО.

Процес подання заявок для роботодавців, які бажають отримати компенсацію за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб під час воєнного стану, включає кілька ключових етапів. Спочатку роботодавець повинен зачекати щонайменше п'ять календарних днів після того, як найме ВПО, перш ніж подати заяву на отримання компенсації.

Під час електронного подання заявки на порталі «Дія» роботодавці зобов'язані створити особистий кабінет, пройти електронну ідентифікацію та заповнити необхідні анкети. Форми вимагають детальної інформації про роботодавця та ВПО, включаючи імена, ідентифікаційні податкові номери та відомості про роботу. Портал може автоматично заповнювати деякі поля за допомогою даних державних баз даних, таких як Державний реєстр фізичних осіб — платників податків та Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань.

Для заяв у паперовому вигляді роботодавці повинні фізично подати необхідні документи до центру зайнятості, розташованого в районі, де працює підприємство. Серед цих документів — копія трудового договору, документ, що підтверджує статус ВПО, та копія наказу про прийняття працівника на роботу.

У заяві також необхідно вказати інформацію про статус працівника у соціальному страхуванні.

Після подання заява розглядається центром зайнятості, який перевіряє достовірність наданої інформації за різними державними реєстрами. Якщо заявка відповідає всім необхідним критеріям, компенсацію затверджують, а роботодавець отримує повідомлення через портал «Дія» або безпосередньо від центру зайнятості. Потім кошти перераховуються на банківський рахунок роботодавця.

Процес подачі заявки розроблено таким чином, щоб бути максимально ефективним, із доступними цифровими опціями для пришвидшення процедури. Однак точність наданої інформації є критичною, оскільки будь-які невідповідності можуть призвести до відхилення заявки або необхідності подальшої перевірки. Цей процес відображає зобов'язання уряду підтримувати бізнес у воєнний час шляхом надання фінансових стимулів для найму ВПО, таким чином сприяючи як економічній стабільності, так і соціальній згуртованості. Цифровізація процесу компенсації дозволила в найкоротші терміни та фактично уникаючи бюрократичних процедур виплатити допомогу для більше ніж 2,5 млн. громадян за 1 місяць [8].

Для продовження допомоги бізнесу Уряд розширив програму кредитування «5-7-9». Програма «Доступні кредити 5-7-9%» націлена на надання фінансової підтримки малого та середнього підприємництва (МСП) через доступні кредити з відсотковими ставками від 5% до 9% [1]. Ця ініціатива, яка реалізується через Фонд розвитку підприємництва та уповноважені банки, спрямована на здешевлення кредитів для малих і середніх підприємств, які займаються економічною діяльністю, зокрема сільським господарством, виробництвом та енергоефективними проектами. Програма передбачає часткову компенсацію процентних ставок та державні гарантії за кредитами. Механізм компенсації покликаний знизити ефективну відсоткову ставку для МСП, зробивши запозичення доступнішими. Окремо в програмі деталізовано критерії прийнятності, зокрема вимоги до МСП, які мають бути зареєстровані в Україні, не мати зв'язків із ворожими державами та відповідати фінансовим порогам.

Позики надаються на різні цілі, такі як інвестиції в основні фонди, оборотні кошти та проекти з енергоефективності. Також програма передбачає проведення моніторингу та коригування процентних ставок на основі створення робочих місць та інших показників ефективності. В програмі містяться положення щодо гарантій кредитів та управління ризиками, що забезпечує МСП доступ до кредиту навіть у середовищі високого ризику.

Програма «Доступні кредити 5-7-9%» є комплексною структурою для стимулювання економічної активності, підтримки створення робочих місць та сприяння зростанню МСП в Україні, особливо в складних економічних умовах, загострених активними воєнними діями.

Удосконалення програми фінансової підтримки «5-7-9%» у 2022 році внесло кілька ключових змін. Найпомітніші коригування включають пропозицію підприємствам позик під 0% ставки під час воєнного стану та протягом одного місяця після нього, а потім під 5% ставку. Максимальну суму

кредиту збільшено до 60 млн грн. Крім того, програма розширила критерії участі, включивши до неї всі українські компанії, водночас виключивши бізнес, пов'язаний з державою-агресором чи терористичними організаціями. Уряд також скасував попередні обмеження щодо розміру державної допомоги, яку могли отримати підприємці під час воєнного стану.

Для підвищення ефективності релокації бізнесу важливим стало відновлення процесів приватизації. Саме відновлення з вересня 2022 року «малої приватизації» сприяло більш ефективному використанню державних і комунальних активів, залученню інвестицій та підтримці економічного зростання в нових локаціях, де бізнес може швидко відновити свою діяльність і сприяти відновленню місцевої економіки [6].

Концепція «малої приватизації» у воєнний час передбачає продаж приватним інвесторам державного майна, включаючи нерухомість і малі підприємства. Цей процес має на меті стимулювати економічну діяльність, залучати інвестиції та отримувати дохід для держави, навіть попри виклики, пов'язані з триваючим конфліктом. Приватизація проводиться через прозорі онлайн-аукціони, що дає можливість підприємствам і фізичним особам придбати активи за потенційно зниженими цінами, а також сприяє економічній стійкості та відновленню постраждалих від війни регіонів.

Закон України № 2468-IX окреслює правові положення щодо підтримки малої приватизації в Україні. Закон створює основу для передачі державного та комунального майна у приватну власність через прозорі та конкурентні процеси. Ключові аспекти включають використання електронних аукціонів для забезпечення чесності, спрощення процедурних вимог і встановлення чітких вказівок для мінімізації корупції та підвищення суспільної довіри. Закон є критично важливим компонентом у сприянні економічній ефективності та сприянні розвитку приватного сектору в рамках поточних реформ в Україні.

З 19 вересня по 18 жовтня 2022 року в Україні було проведено 16 аукціонів малої приватизації, на яких було зібрано понад 920 млн грн, що значно перевищує початкову оцінку на 248% [6]. Такий результат відображає великий інтерес інвесторів до відновлення державних і муніципальних активів. Незважаючи на виклики, пов'язані з воєнним станом, оновлені процедури приватизації, включаючи електронні аукціони, були ефективними, забезпечуючи прозорість, знижуючи корупційні ризики та забезпечуючи швидкий продаж. Ці аукціони дозволяють швидко проводити операції з великою кількістю учасників, ефективно визначати ринкову вартість і підтримувати довіру суспільства до процесу.

Важливою ініціативою в приватизації став дозвіл на проведення приватизації на територіях, що межують із зонами бойових дій, згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 22 грудня 2023 року №1368. Проте, приватизація залишається забороненою на територіях, де ведуться активні бойові дії або які перебувають під тимчасовою окупацією. Це рішення створило можливість приватизації для об'єктів у Чернігівській, Сумській, Запорізькій, Херсонській, Миколаївській та Харківській областях, де, за оцінками, розташовано понад 300 об'єктів, які потребують інвестицій, хоча такі вкладення пов'язані з високими ризиками, що потребують страхування [9].

За даними Prozorro.Продажі, у 2023 році мала приватизація державного та комунального майна сприяла поповненню бюджетів різних рівнів на понад 3,3 млрд грн. Зокрема, Фонд державного майна направив до державного бюджету понад 2,6 млрд грн від продажу різних об'єктів на онлайн-аукціонах. Приватизація комунальних об'єктів принесла громадам більше 650 млн грн. [12].

Приватизація в Україні пропонує важливий механізм для підтримки переміщення бізнесу, особливо в контексті активних бойових дій та волатильної економічної ситуації. Спрощуючи передачу державного та комунального майна у приватну власність через прозорі електронні аукціони, приватизація надає підприємствам можливість придбати нерухомість та інші активи за конкурентними цінами в нових, потенційно безпечніших регіонах. Такий механізм не тільки дозволяє підприємствам швидко відновити діяльність у районах, які менш постраждали від конфлікту, але також сприяє економічному відродженню цих регіонів шляхом залучення інвестицій та сприяння ефективному використанню недовикористаних активів.

Доступність власності, яка не використовується через процес приватизації може допомогти пом'якшити матеріально-технічне та фінансове навантаження, пов'язане з переїздом. Підприємства можуть забезпечити об'єкти, які вже оснащені необхідною інфраструктурою, скорочуючи час і витрати, необхідні для відновлення роботи. Крім того, приплив переміщених підприємств може стимулювати місцеву економіку, створюючи робочі місця, збільшуючи попит на місцеві послуги та сприяючи диверсифікації економіки.

У регіонах, де приватизація активно проводиться, процес також слугує каталізатором відбудови та розвитку. Перетворюючи незадіяні або недостатньо використовувані державні активи у продуктивні приватні підприємства, приватизація підтримує ширші цілі економічного відновлення та регіонального розвитку. Об'єктивні позитивні результати від приватизації спостерігаються в регіонах, де економічна діяльність була порушена війною, оскільки приватизація допомагає стабілізувати місцеву економіку та закласти передумови для довгострокового зростання.

Проведення приватизації як малих, так і великих об'єктів в Україні відіграє вагомий роль у сприянні релокації бізнесу, надаючи доступну, економічно ефективну нерухомість, сприяючи економічній діяльності в нових регіонах і підтримуючи загальні цілі економічного відновлення та стійкості.

Комунікація та координація між переміщеними підприємствами та регіональною владою під час війни в Україні є ключовою в забезпеченні успішного переміщення підприємств у безпечніші регіони країни [13].

Процес релокації починається з подачі заявки на переїзд через спеціалізовані платформи «Дія.Бізнес» та «Прозорро.Продажі». Міністерство економіки України координує обробку цих заявок, які потім надаються потенційним приймаючим регіонам, координуються обласними військовими адміністраціями. Після опрацювання заяв регіональні органи влади, у тому числі облдержадміністрації, роздають анкети суб'єктам господарювання, які виявили бажання переселитися. Цей крок передбачає збір конкретної інформації про потреби та вимоги цих підприємств, щоб краще полегшити їхнє переміщення. Агрегація та аналіз цих даних допомагає регіональним

органам влади підготуватися до приходу підприємств, задовольняючи їхні матеріально-технічні та операційні потреби.

Після того, як необхідну інформацію зібрано, регіональні органи влади та агенції регіонального розвитку координують зусилля, щоб підібрати підприємствам відповідне місце розташування, нерухомість та необхідну інфраструктуру. Ця координація поширюється на організацію транспортування працівників та їхніх сімей, пошук житла та надання фінансової допомоги, такої як гранти та програми фінансування.

Останні етапи процесу включають постійну підтримку переміщених підприємств. Це включає подальші консультації, допомогу підприємствам інтегруватися в місцеву економіку та забезпечення їм доступу до необхідних ресурсів, таких як робоча сила, сировина та ринки. Регіональна влада також відіграє вирішальну роль у сприянні комунікації між підприємствами та місцевими урядовими установами, забезпечуючи безперебійну роботу переміщених підприємств у новому середовищі.

Етапи спілкування та координації між переміщеними підприємствами та регіональною владою є важливими для успішної інтеграції підприємств у нові регіони під час війни. Ці етапи передбачають структурований процес подання заявки, збору даних, матеріально-технічної координації та постійної підтримки, спрямовані на мінімізацію збоїв і максимізацію шансів на виживання та зростання бізнесу.

Ініціатива «Relocate ProZorro.Sale» [14] була запущена як стратегічна відповідь на переміщення бізнесу через війну в Україні. Ця платформа, інтегрована в існуючу систему ProZorro.Sale, полегшує переміщення бізнесу, дозволяючи йому виставляти на аукціон, здавати в оренду або дарувати своє майно та обладнання. Ініціатива покликана прискорити процес переміщення шляхом поєднання підприємств, які потребують нових приміщень або активів, із наявними ресурсами в безпечніших регіонах. Використовуючи прозорі та ефективні механізми ProZorro, «Relocate ProZorro.Sale» підтримує безперервність економічної діяльності та пом'якшує вплив війни на бізнес-сектор.

Ініціатива «Relocate ProZorro.Sale» має на меті допомогти бізнесу, надаючи прозору та ефективну платформу для переміщення активів і операцій. Дозволяючи компаніям виставляти на аукціон, здавати в оренду або дарувати своє обладнання та майно через добре налагоджену систему. Перевагою системи є поєднання підприємств з доступними ресурсами, допомагаючи їм відновити роботу з мінімальними простоями. Це зменшує економічні наслідки переїзду та підтримує безперервність ділової діяльності навіть у складних умовах війни.

Промисловому бізнесу важко релокуватися через специфіку виробничих процесів, великих обсягів обладнання, необхідність спеціальної інфраструктури та значних енергетичних ресурсів. Цю проблему можна вирішити шляхом використання індустріальних парків у безпечніших регіонах. Індустріальні парки суттєво допомагають процесу переміщення бізнесу, пропонуючи добре налагоджену інфраструктуру, яка включає заздалегідь побудовані приміщення, надійні комунальні послуги та

матеріально-технічну підтримку, адаптовану до різних галузей. Індустріальні парки стратегічно розташовані в регіонах, сприятливих для ведення бізнесу, часто поблизу основних транспортних шляхів, які сприяють ефективному переміщенню товарів і послуг [2]. Крім того, індустріальні парки забезпечують можливість створення спільної екосистеми, де підприємства можуть ділитися ресурсами, отримувати доступ до спеціалізованих послуг і отримувати вигоду від ефекту масштабу. Таке середовище зменшує часові та фінансові навантаження, які зазвичай пов'язані з переїздом, дозволяючи компаніям швидко відновити свою діяльність і продовжити траєкторію зростання. Присутність інших релокованих підприємств в індустріальних парках сприяє створенню контактів, обміну знаннями та потенційним партнерствам, що може підвищити інновації та конкурентоспроможність.

Дерегуляція та регіональні ініціативи, які пов'язані з індустріальними парками, включаючи податкові пільги та спрощені адміністративні процедури, ще більше підвищує привабливість індустріальних парків як місце для релокації, гарантуючи, що підприємства можуть легше та ефективніше справлятися з проблемами переходу на нове місце [9].

В Україні понад 20 індустріальних парків стратегічно розташовані в дев'яти регіонах, куди переміщується бізнес [2; 10]. Наприклад, індустріальний парк «Хотин Invest» у Чернівцях [3], який зосереджується на текстильній та деревообробній промисловості, забезпечуючи переміщеним підприємствам миттєвий доступ до спеціалізованих об'єктів, скорочуючи час, необхідний для відновлення роботи. Також парк «Марамуреш» [4] на Закарпатті підтримує підприємства деревообробної та меблевої промисловості, пропонуючи заздалегідь налагоджені ланцюжки поставок і близькість до кваліфікованої робочої сили, що дозволяє компаніям підтримувати безперервність виробництва, незважаючи на труднощі переїзду. Ці приклади ілюструють, як індустріальні парки мінімізують збої, знижують експлуатаційні витрати та сприяють створенню середовища для співпраці, що має вирішальне значення для успішного переходу бізнесу на нові місця.

Уряд встановив новий механізм імпорту обладнання для індустріальних парків, затверджений Кабінетом Міністрів у вересні 2022 р. [11]. Оновлений механізм дозволяє учасникам індустріальних парків імпортувати обладнання та комплектуючі без сплати ввізного мита та податку на додану вартість (ПДВ). Процедура спрощує процес імпорту, усуваючи потребу в окремих дозволах уряду для кожного імпорту. Ця ініціатива спрямована на стимулювання економічного зростання та залучення інвесторів, сприяння післявоєнному відновленню економіки України. Постанова наголошує на важливості забезпечення використання імпортованого обладнання за призначенням у межах індустріальних парків, а також усуває потребу в окремих дозволах уряду для кожного імпорту. Ця ініціатива є частиною ширшої стратегії України щодо стимулювання економічного зростання та відновлення, особливо в післявоєнному контексті.

Постанова Уряду України щодо імпорту обладнання для індустріальних парків є стратегічною ініціативою, спрямованою на скорочення операційних витрат бізнесу шляхом звільнення від сплати ввізного мита та ПДВ. Ця

політика не тільки полегшує фінансовий тягар, але й оптимізує процес імпорту, усуваючи потребу в окремих погодженнях, тим самим підвищуючи ефективність і зручність для бізнесу. Регламент гарантує, що імпортне обладнання призначене для розвитку індустріальних парків, що узгоджується з ширшими цілями України щодо економічного відновлення, зокрема в контексті післявоєнної реконструкції та зростання.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило суттєві виклики для бізнесу, зокрема необхідність релокації для збереження економічної активності та стійкості. Уряд України запровадив низку законодавчих ініціатив і програм підтримки для полегшення переміщення підприємств у безпечніші регіони, включно з дерегуляцією, податковими пільгами, фінансовою підтримкою та використанням індустріальних парків. Однак, ефективність цих заходів варіюється залежно від галузі, місцевих умов і здатності бізнесу адаптуватися до нових обставин, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази та підтримки з боку держави.

Висновки. Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило суттєві виклики для бізнесу, зокрема необхідність релокації для збереження економічної активності та стійкості. Уряд України запровадив низку законодавчих ініціатив і програм підтримки для полегшення переміщення підприємств у безпечніші регіони, включно з дерегуляцією, податковими пільгами, фінансовою підтримкою та використанням індустріальних парків. Однак, ефективність цих заходів варіюється залежно від галузі, місцевих умов і здатності бізнесу адаптуватися до нових обставин, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази та підтримки з боку держави.

1. Драганчук Ю. 90% нових кредитів для бізнесу – програма 5-7-9%. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/18/704416/>.

2. Еко-індустріальні парки (ЕІП). Проект GEIPP Ukraine. URL: <https://geipp-ukraine.org/>

3. Забудова індустріального парку «Хотин Invest». DREAM. URL: [https://dream.gov.ua/ua/project/DREAM-UA-020524-7FF9BC22/profile?fromFilter\[location\]=UA73060610000066784&fromFilter\[location\]=UA73000000000044923](https://dream.gov.ua/ua/project/DREAM-UA-020524-7FF9BC22/profile?fromFilter[location]=UA73060610000066784&fromFilter[location]=UA73000000000044923).

4. Індустріальний парк «Марамуреш». Екоіндустріальні парки (ЕІП). Проект GEIPP Ukraine. URL: https://geipp-ukraine.org/industrial_parks/industrialnyj-park-maramuresh/

5. Компенсація за працевлаштування ВПО. Державні послуги онлайн. Дія. URL: <https://diia.gov.ua/services/kompensaciya-za-pracevlashtuvannya-vpo>.

6. Мала приватизація під час воєнного стану. Електронні закупівлі. Реалізація майна. URL: <https://ezakupivli.com.ua/blog/stati/mala-privatizaciya-ta-vonniy-stan>

7. Мінекономіки: Що потрібно знати бізнесу про програму релокації підприємств. Міністерство економіки України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-shcho-potribno-znati-biznesu-pro-programu-relokaciyi-pidpriyemstv>

8. Мінцифри: Маємо 4 млн заявок на єПідтримку. Скільки українців вже отримали кошти. Кабінет Міністрів України. Урядовий портал. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-mayemo-4-mln-zayavok-na-epidtrimku-silki-ukrayinciv-vzhe-otrimali-koshti>

9. Ропицький А. Переваги релокації виробництва в індустріальні парки. GMP Center. 8 квітня 2022 р. URL: <https://gmp.center.ua/opinion/perevagi-relokacii-virobnictva-v-industrialni-parki/>

10. Терещук А. Релокація бізнесу в Україні та в ЄС. 12 вересня 2022 р. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/213880_relokatsiya-bznesu-v-ukran-ta-v-s

11. Уряд визначив умови звільнення від ПДВ та ввізного мита для індустріальних парків. Міністерство економіки України. 07 вересня 2022 р. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ad46b498-a16d-4df7-ba21-9393f6e150e8&title=UriadViznachiv>

UmoviZvilnenniaVidPdvTaVviznogoMitaDliaIndustrialnikhParkiv&fbclid=IwAR2VT3cA7xhIk3h94FOI4_1npQP9HbwVbCmazm2-EQ034j3iylhfit4s8cg

12. Шабельников А. Приватизація під час війни: стан, ризики та гарантії. 9 лютого 2024 р. URL: <https://unba.org.ua/publications/8792-privatizaciya-pid-chas-vijni-stan-riziki-ta-garantii.html>

13. Lavreniuk V., Polishchuk Ye., Kornyluk A., Horbov V., Ivashchenko A. Government response on russian war in Ukraine: Relocating business. Problems and Perspectives in Management. 2023. T. 21, № 4. C. 556–576. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(4\).2023.42](https://doi.org/10.21511/ppm.21(4).2023.42)

14. Prozorro.Sale. Релокація. Електронна торгова система. URL: https://prozorro.sale/market-place_landing-page/

1. Drahanchuk Yu. (2023) 90% novykh kredytiv dlia biznesu – prohrama 5-7-9% [90% of new loans for business – 5-7-9% program]. Economic truth. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/09/18/704416/>.

2. Eko-industrialni parky (EIP) Eco-industrial parks (EIP)]. Project GEIPP Ukraine. Available at: <https://geipp-ukraine.org/>

3. Zabudova industrialnoho parku «Khotyn Invest» [Zabudov industrial park «Khotyn Invest»]. DREAM. Available at: [https://dream.gov.ua/ua/project/DREAM-UA-020524-7FF9BC22/profile?fromFilter\[location\]=UA73060610000066784&fromFilter\[location\]=UA73000000000044923](https://dream.gov.ua/ua/project/DREAM-UA-020524-7FF9BC22/profile?fromFilter[location]=UA73060610000066784&fromFilter[location]=UA73000000000044923).

4. Industrialnyi park «Maramuresh». Ekoindustrialni parky (EIP) [Industrial Park «Maramuresh». Eco-industrial parks (EIP)]. Project GEIPP Ukraine. Available at: https://geipp-ukraine.org/industrial_parks/industrialnyj-park-maramuresh/

5. Kompensatsiia za pratsevlashtuvannia VPO [Compensation for HPE practice]. State services online. Diia. Available at: <https://diia.gov.ua/services/kompensaciya-za-pracevlashtuvannya-vpo>.

6. Mala pryvatyzatsiia pid chas voiennoho stanu [There is little privatization during the war period]. Electronic purchasing. Realization lane. Available at: <https://ezakupivli.com.ua/blog/stati/mala-privatizaciya-ta-vonniy-stan>

7. Ministry of Economy of Ukraine (2022) What businesses need to know about the business relocation program. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-shcho-potribno-znati-biznesu-pro-programu-relokaciyi-pidpriemstv>

8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022) Mintsyfry: Maiemo 4 mln zaiavok na yePidtrymku. Skilky ukraintsiv vzhe otrymaly koshty [Mindigital: There are currently 4 million applications for ePidtrimka. How many Ukrainians have already cut off their cash?]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/min-cifri-mayemo-4-mln-zayavok-na-yepidtrimku-skilki-ukrayinciv-vzhe-otrimali-koshti>

9. Ropytskyi A. (2022) Perevahy relokatsii vyrobnytstv v industrialni parky [Advantages of relocation of species in industrial parks]. GMK Center. Available at: <https://gmk.center.ua/opinion/perevagi-relokacii-virobnictv-v-industrialni-parki/>

10. Tereshchuk A. (2022) Relokatsiia biznesu v Ukraini ta v YeS [Relocation of business in Ukraine and in the EU]. Available at: https://biz.ligazakon.net/analitics/213880_relokatsiya-bznesu-v-ukran-ta-v-s

11. Ministry of Economy of Ukraine (2022) Uriad vyznachyv umovy zvilnennia vid PDV ta vviznoho myta dlia industrialnykh parkiv [The order of compliance with the maximum allowance and import limit for industrial parks]. Available at: https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=ad46b498-a16d-4df7-ba21-9393f6e150e8&title=UriadViznachivUmoviZvilnenniaVidPdvTaVviznogoMitaDliaIndustrialnikhParkiv&fbclid=IwAR2VT3cA7xhIk3h94FOI4_1npQP9HbwVbCmazm2-EQ034j3iylhfit4s8cg

12. Shabelnykov A. (2024) Pryvatyzatsiia pid chas viiny: stan, ryzyky ta harantii [Privatization under the hour of war: camp, risks and guarantees]. Available at: <https://unba.org.ua/publications/8792-privatizaciya-pid-chas-vijni-stan-riziki-ta-garantii.html>

13. Lavreniuk V., Polishchuk Ye., Kornyluk A., Horbov V., Ivashchenko A. (2023) Government response to Russian war in Ukraine: Relocating business. Problems and Perspectives in Management, vol. 4. pp. 556–576. [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(4\).2023.42](https://doi.org/10.21511/ppm.21(4).2023.42)

14. Prozorro.Sale. Relocation. Electronic trading system. Available at: https://prozorro.sale/marketplace_landing-page/